

Ciljevi Europske bankarske unije

Ninčević, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:223463>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-17**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

**CILJEVI EUROPSKE BANKARSKE UNIJE
ZAVRŠNI RAD**

Mentor: Izv. prof. dr. Roberto Ercegovic

Student: Ivona Ninčević

Br. indeksa: 1142267

Split, kolovoz 2017.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Definicija problema istraživanja	1
1.2. Ciljevi rada	1
1.3. Metode rada.....	1
1.4. Struktura (sadržaj) rada	2
2. EUROPSKA BANKARSKA UNIJA: POJAM I SADRŽAJ.....	3
2.1. Uvod u Europsku bankarsku uniju.....	3
2.2. Nadzor bankarskog sustava u Europi.....	4
4.1.1. Europska središnja banka (ESB) i Europski sustav središnjih banaka (ESSB)....	7
4.2. Ekonomska i monetarna unija (EMU).....	10
4.3. Zadaci Europske bankarske unije.....	11
3.1.1. Elementi Europske bankarske unije	13
3.2. Ciljevi Europske bankarske unije	15
4. MOTIVI OSNIVANJA EUROPSKE BANKARSKE UNIJE.....	19
4.1. Financijska kriza kao motiv osnivanja Europske bankarske unije	19
5. PRAVNI I INSITUCIONALNI OKVIR OSNIVANJA.....	24
6. OČEKIVANI UČINCI	27
7. POLOŽAJ HRVATSKE.....	28
8. ZAKLJUČAK.....	30
SAŽETAK.....	32
ABSTRACT.....	33
LITERATURA	34
POPIS ILUSTRACIJA.....	36

1. UVOD

1.1. Definicija problema istraživanja

Problem istraživanja je inicijativa Europske bankarske unije. Europska bankarska unija je osnovana kao odgovor na financijsku krizu 2008. godine, a osnovana je 2014. godine. Cilj joj je veći nadzor bankarskog sustava u Europi, bolje upravljanje sanacijom banaka i zaštita javnog novca.

Završni rad istražuje problem upravljanja bankarskim sustavom u eurozoni, te istražuje ciljeve, zadatke i posljedice koje će Europska bankarska unija imati za zemlje članice Europske unije.

1.2. Ciljevi rada

Cilj rada je analizirati motive, ciljeve i očekivane učinke Europske bankarske unije. Ostvarenjem ovog cilja se ostvaruje cilj istraživanja u završnom radu. Osim toga, cilj rada je ukazati na uvjete nastanka financijske krize u svijetu i u Hrvatskoj, kako bi se na taj način moglo bolje razumjeti sve aktivnosti na kojima se temelji djelovanje bankarske unije.

1.3. Metode rada

Metode koje se koriste u završnom radu su pretežito metode analize, sinteze te kabinetskog istraživanja. Koriste se i metoda deskripcije koja se koristi za opisivanje događaja i situacija u tekstu, te povijesna metoda, koja se koristi za prepričavanje prošlih događaja, te za uvid u prošle događaje kako bi se mogli izvesti relevantni zaključci.

1.4. Struktura (sadržaj) rada

Završni rad je koncipiran od osam cjelina. Od toga je prva cjelina uvod, a osma zaključak. Preostalih šest cjelina se odnosi na glavni sadržaj završnog rad. Rad se sastoji od sljedećih cjelina: Uvod, Europska bankarska unija: pojam i sadržaj, Motivi osnivanja Europske bankarske unije, Pravni i institucionalni okvir osnivanja, Očekivani učinci, Položaj Hrvatske te Zaključak.

Uvod govori o problemu istraživanja, ciljevima rada, metodama rada i prikazuje strukturu rada. Druga cjelina daje uvod u Europsku bankarsku uniju (EBU), govori o nadzoru bankarskog sustava u Europi, o ekonomskoj i monetarnoj uniji, zadacima i elementima Europske bankarske unije te o njezinim ciljevima.

Četvrta cjelina se tiče motiva osnivanja Europske bankarske unije. Govori o financijskoj krizi kao motivu osnivanja spomenute bankarske unije. Peta cjelina govori o pravnim i institucionalnim okvirima osnivanja, a šesta i sedma o očekivanim učincima i položaju Hrvatske.

Zadnja cjelina je zaključak, i on daje pregled zaključaka do kojih se došlo tokom istraživanja koje se provelo tokom izrade završnog rada. Nakon zaključka se daje pregled literature i popis ilustracija.

2. EUROPSKA BANKARSKA UNIJA: POJAM I SADRŽAJ

Kratko i jednostavno rečeno, Europska bankarska unija je osnovana zbog potrebe za nadzorom i sanacijom banaka u Europskoj uniji – sprječavanjem toga da se za sanaciju koristi novac poreznih obveznika te težnjom za minimalnim učinkom sanacije za gospodarstvo zemalja članica Europske Unije.

Europska bankarska unija je odgovor na probleme koji su izašli na vidjelo tokom (i nakon) krize 2008. godine, a glavna svrha bankarske unije je uspostava sigurnosti bankarskog sustava u EU.

Razlog je u tome što uviđeno da je „financijskoj krizi prethodio rast plasmana financijskih institucija iznad dosadašnjih razina u uvjetima kada pojedine ekonomije nisu imale dovoljnu razinu razvoja te je gospodarski rast bio financiran porastom zaduženja. Uviđeno je i to da se kriza u najvećoj mjeri odrazila na likvidnost financijskog sustava i na stagnaciju ekonomske aktivnosti realnog sektora.“¹ Zbog toga je osnovana Europska bankarska unija da spriječi te iste događaje kako oni ne bi opet doveli do krize. Zbog toga Europska bankarska unija ima za cilj regulirati bankarski sustav, likvidnost i financirati sanaciju banaka da se ne bi ona morala financirati javnim novcem.

2.1. Uvod u Europsku bankarsku uniju

Može se reći da iako je Europska bankarska unija osnovana kao odgovor na financijsku krizu 2008. godine, te iako su joj primarni ciljevi nadzor europskog bankarskog sustava i sanacija banaka, Europska bankarska unija sve svoje aktivnosti provodi radi jednog glavnog cilja – stabilizacija valute i financijskog tržišta u eurozoni – kao preduvjeta stabilnosti bankarskog sustava u Europi.

¹ Ilić, M. (2013): Razvoj globalne financijske krize i utjecaj na promjene u financijskom sustavu i gospodarstvu, *Oeconomica Jadertina* 1, str. 88.

Europska bankarska unija je osnovna radi uočenog problema za vrijeme posljednje velike krize, a to je prevelika povezanost države (državnog novca) i banaka (bankarskog rizika).

„Od početka krize u 2008. Europska komisija uložila je velik napor kako bi izvukla pouku iz krize i stvorila sigurniji i čvršći financijski sektor. Komisija je predložila 28 novih pravila za bolju regulaciju i nadzor financijskog sektora te upravljanje njime kako porezni obveznici ubuduće ne bi morali plaćati pogreške banaka. Većina planiranih pravila sada je na snazi ili u postupku dovršetka.“² Glavni cilj stabilizacije bankarskog sustava Europska bankarska unija ostvaruje financijskom reformom. Razlog je taj što je za sve ciljeve koje Europska bankarska unija mora ostvariti, potrebno napraviti reforme (značajne promjene) u cijelom bankarskom sustavu, tj. u njegovim mnogim dijelovima.

Godine 2010. i 2011. je došlo do saznanja da je neophodno intervenirati u bankarski sustav svih zemalja koje imaju istu valutu, a ujedno zemalja koje ovise jedna o drugoj. (Jedan od ciljeva Europske bankarske unije je brisanje začaranog krug banaka i državnih institucija tj. financija.)

„Bankarskom unijom osigurava se zajednička provedba pravila u europodručju. Od studenoga 2014. Europska središnja banka (ESB) je supervizor svih 6 000 banaka u europodručju u okviru jedinstvenog nadzornog mehanizma (MEMO/13/780). Kako bi se osiguralo da ESB od početka ima jasan pregled situacije banaka koje nadzire, prethodno se provodi sveobuhvatna ocjena financijske stabilnosti banaka.“³

Europska bankarska unija je dopuna ekonomskoj i monetarnoj uniji (EMU) i dopuna je unutarnjem tržištu. Odgovorna je za nadzor, sanaciju i za osiguravanje da sve banke primjenjuju ista pravila u svom poslovanju – na razini europodručja.

2.2. Nadzor bankarskog sustava u Europi

² Europska komisija, (2014): Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju, na dan 01.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR) [01.07.2017.]

³ Europska komisija, (2014): op. cit.

Nadzor obavlja Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA). Uloga EBA-e je izgradnja jedinstvenog regulatornog i nadzornog okvira za cjelokupan bankarski sektor u EU, osnovana je 2011. godine, a glavna zadaća EBA-e je „provedba standardnog skupa pravila za regulaciju i nadzor bankarstva u svim državama članicama EU-a. Cilj je stvoriti učinkovito, transparentno i stabilno jedinstveno tržište bankarskih proizvoda u EU-u“⁴. Preciznije, „posao EBA-e je osigurati učinkovitu i dosljednu razinu bonitetne regulative i nadzora nad europskim bankarskim sektorom. Njegovi glavni ciljevi su održavanje financijske stabilnosti u EU-u te osiguranje cjelovitosti, djelotvornosti i pravilnog funkcioniranja bankarskog sektora“⁵.

EBA je agencija Europske unije, čija se struktura sastoji od nadzornog odbora, upravnog odbora i sanacijskog odbora. Djelokrug agencije EBA-e se može opisati kroz sljedeće četiri točke:⁶

- Daje informacije za sastavljanje Jedinstvenog pravilnika – jedinstvenog standardnog skupa pravila za bankarstvo u EU-u.
- Omogućava centralizirano otkrivanje podataka o nadzoru banaka u EU-u (kako bi se povećale transparentnost, tržišna disciplina i financijska stabilnost u cijelom EU-u).
- Promiče suradnju među nacionalnim tijelima za nadzor bankarskih grupacija koje djeluju u više od jedne države te posreduje u sporovima u koje je uključeno više od jedne države.
- Promiče transparentno, jednostavno i pravedno tržište EU-a za korisnike financijskih proizvoda i usluga te osigurava da se sa svim klijentima postupa pravedno i da su zaštićeni u cijelom EU-u.

Bitno je reći da su korisnici EBA usluga institucije Europske unije, poduzeća i potrošači u bankarskom sektoru te šire gospodarstvo Europske unije. Potrošači se mogu obratiti *agenciji* za pomoć i/ili informacije ukoliko imaju problema sa nekom financijskom institucijom (bankom ili drugom financijskom institucijom).

⁴ Europska unija, (2017): Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA), na dan 18.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eba_hr [18.07.2017.]

⁵ EBA (European Banking Authority), na dan 18.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: http://www.eba.europa.eu/languages/home_hr [11.07.2017.]

⁶ Europska unija, (2017): op. cit.

EBA je neovisno tijelo koje je odgovorno Europskom parlamentu, Vijeću Europske unije i Europskoj komisiji. „EBA je dio Europskog sustava financijskog nadzora (ESFS) koji se sastoji od tri nadzorna tijela: Europskog nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA), Europskog nadzornog tijela za bankarstvo (EBA) i Europskog nadzornog tijela za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje (EIOPA). Sustav također obuhvaća Europski odbor za sistemske rizike (ESRB) kao i Zajednički odbor Europskih nadzornih tijela i nacionalnih nadzornih tijela.“⁷

Misije i zadaće EBA-e su sljedeće:⁸

1. Dok nacionalna nadzorna tijela ostaju zadužena za nadzor nad pojedinačnim financijskim institucijama, uloga EBA-e je da poboljša funkcioniranje unutarnjeg tržišta osiguravajući prikladni, učinkoviti i usklađeni nadzor i propise.
2. Glavna zadaća EBA-e je da, usvajanjem Obvezujućih tehničkih standarda i smjernica, pridonese stvaranju jedinstvenih europskih pravila u području bankarstva. Cilj jedinstvenih pravila je pružiti jedinstven skup usklađenih bonitetnih pravila za financijske institucije u cijeloj Europskoj uniji, pomoći u stvaranju jednakih uvjeta poslovanja i pružiti visoku zaštitu štedišama, ulagačima i potrošačima.
3. Tijelo ima važnu ulogu u promicanju konvergencije nadzornih praksi kako bi se osiguralo usklađeno primjenjivanje bonitetnih pravila. EBA je također dužna procjenjivati rizik i osjetljivosti u bankarskom sektoru EU-a, prije svega putem redovitih izvješća o procjeni rizika i paneuropskih stres testova.
4. Ostale zadaće u sklopu mandata EBA-e uključuju istraživanje nedostatne primjene prava Europske unije od strane nacionalnih tijela, odlučivanje u izvanrednim situacijama, posredovanje u sporovima između nadležnih tijela u prekograničnim situacijama te funkciju neovisnog savjetodavnog tijela Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije.

Može se reći da EBA aktivno provodi svoju politiku, redovito provodi istraživanja i analizu tržišta, redovito ispituje mišljenja interesnih strana, a sve sa ciljem poboljšanja svoje usluge.

⁷ EBA (European Banking Authority), (2017): op. cit.

⁸ EBA (European Banking Authority), (2017): op. cit.

Preciznije, traži savjete od Interesne skupine za bankarstvo kako bi se osiguralo bolje i preciznije savjetovanje, sa ciljem pridonosenja zacrtanim standardima.

4.1.1. Europska središnja banka (ESB) i Europski sustav središnjih banaka (ESSB)

Europska središnja banka (ESB) čini eurosustav te nacionalne središnje banke svih članica Europske unije. Preduvjet je da je zemlje prihvatila euro kao valutu. ESB je jezgra Europskog sustava središnjih banaka (ESSB) i eurosustava. Kao što samo ime nalaže, ESB je osnovana od strane Europske unije, te služi ostvarenju ukupnih ciljeva Europske unije, a djeluje nad svim zemljama članicama.

Europska središnja banka i nacionalne središnje banke (središnje banke u svim državama članicama) izvršavaju zadatke koje im povjerava Europski sustav središnjih banaka. Upravno vijeće, izvršni odbor i opće vijeće Europske središnje banke su glavna tijela koja upravljaju ESSB-om i eurosustavom.

Eurosustav i nadležnost tijela za odlučivanje se može objasniti sa tablicom 1.

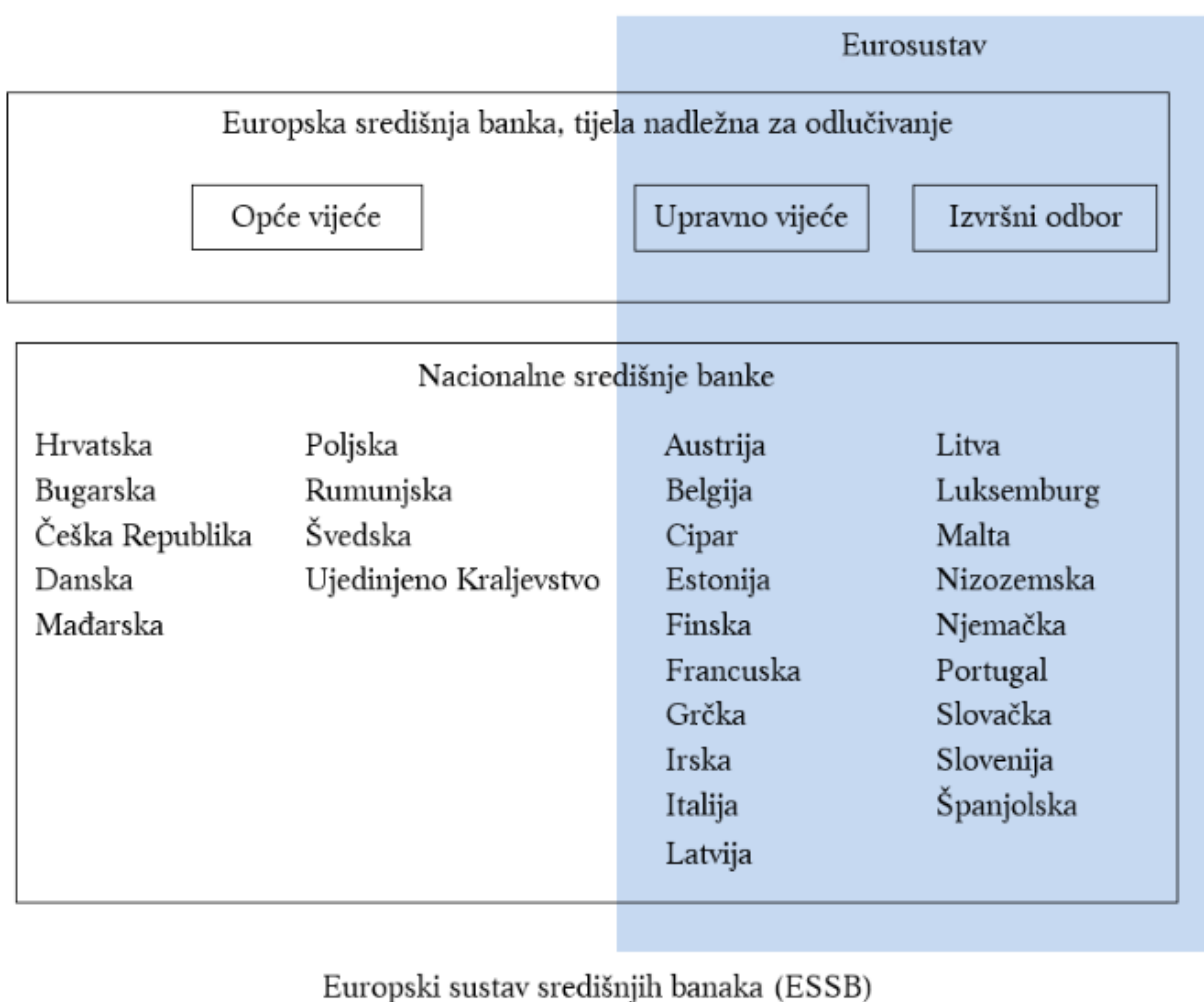
Europska bankarska unija je osnovana radi nadzora, regulacije i drugačije organizacije sanacije propalih banaka. U okviru Jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM, engl. *Single Supervisory Mechanism*) je osnovan nadzorni odbor ESB-a, nakon što je ESB dobio niz zadataka putem spomenutog mehanizma.

Tablica pokazuje da pojednostavljen prikaz sljedećeg: ESB ima sljedeća tijela – opće vijeće, upravno vijeće i izvršni odbor. Nacionalne središnje banke su središnje banke u svakoj pojedinoj zemlji članici Europske unije. Upravno vijeće i izvršni odbor su u sklopu eurosustava (zemlje koje su prihvatile euro) nadležni za upravljanje tim zemljama. ESB, nacionalne središnje banke, i eurosustav su dijelovi Europskog sustava središnjih banaka

(ESSB). Dakle, “ESB i nacionalne središnje banke čine eurosustav, tj. sustav središnjih banaka europodručja, a glavni cilj je zaštita vrijednosti eura”⁹.

ESB je od 1999. godine odgovorna za provođenje monetarne politike za europodručje.¹⁰ Osim toga, odgovoran je za izravan nadzor bankarskih grupa (127 banaka u 11om mjesecu 2016. godine). ESB provodi testove kvalitete imovine i testove otpornosti na stres kako bi se ostvarila transparentnost bilance.

Tablica 1: Europska središnja banka, tijela nadležna za odlučivanje

⁹ ESB, (2017): Glavna zadaća ESB-a, na dan 11.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/ecb-mission/html/index.hr.html> [11.07.2017.]

¹⁰ HSB, ESB, ESSB i Eurosustav, (2017): na dan 28.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.hr.html> [28.07.2017.]

Izvor: HNB, (2016): Europski sustav središnjih banaka, na dan 28.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi> [28.07.2017.]

ESSB je nastao na zahtjev Europskog monetarnog instituta (EMI) 1994. godine, a Europski monetarni institut je bio druga faza u kreiranju Europske monetarne unije. EMI je imao sljedeće zadaće:¹¹

- jačanje suradnje središnje banke,
- koordinaciju monetarne politike,
- pripremu za uspostavu ESSB.

Zadaće ESSB-a su utvrđene Ugovorom o funkcioniranju Europske unije, a Statut Europskog sustava središnjih banaka i Europske središnje banke detaljnije uređuju njegove zadaće. Ciljevi su održavanje stabilnosti cijena, te uopće upravljanje monetarnom politikom.

4.2. Ekonomska i monetarna unija (EMU)

Europska bankarska unija je temeljna dopuna ekonomskoj i monetarnoj uniji, te unutarnjem tržištu. „Ekonomska i monetarna unija (EMU) napredniji je stupanj ekonomske integracije Europske unije koji implicira zajedničku monetarnu politiku i usko koordinirane ekonomske politike zemalja članica.“¹²

EMU se bazira na učvršćivanje eura kao valute Europe, pa se usmjerava popravljajući situaciju na međunarodnom tržištu u eurozoni. Obzirom da zemlje članice Europske unije pretežito koriste valutu euro, varijacije u tečaju eura mogu „sputavati međuutjecaj tržišta kapitala, perturbaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda i sprječava zajedničko industrijsko tržište da potpuno objedini unutrašnje tržište“¹³.

Razlozi za ekonomsku i monetarnu uniju su sljedeći: promjena tečaja eura može ozbiljno ugroziti područje Europske unije, ili bolje rečeno, gospodarstvo zemalja članica Europske unije. Promjena tečaja može naštetiti trgovini, investicijama i rentabilnosti u poslovanju, a to se može riješiti / spriječiti osiguravanjem jedinstvene valute (euro), ali još važnije, prihvaćanjem te valute od svih zemalja članica.

¹¹ Bosiljevac, A. (2015): Monetarna politika središnje Europske banke, Veleučilište u Karlovcu, Specijalistički diplomski stručni studij poslovnog upravljanja, str. 6.

¹² Kandžija, V., Host, A (2001): Europski monetarni sustav, Ekonomski pregled, 51(11/12), str. 1263.

¹³ Kandžija, V., Host, A. (2001): op. cit., str. 1263.

Da bi se to moglo izvesti, potrebno je postojanje monetarne unije. Njene pozitivne strane su:¹⁴

- Osiguravanje ukupnog dispariteta troškova transgraničnih transakcija (trošak operacija tečaja ili trošak pokrića rizika tečaja) između 0,3% i 0,4% bruto unutarnjeg proizvoda EU,
- jedinstvena valuta omogućuje stvarnu usporedbu cijena na unutarnjem tržištu,
- postaje jedna od glavnih valuta razmjene i rezervi u svijetu i omogućuje Europljanima regulaciju uvoza iz trećih zemalja u vlastitoj valuti.

4.3. Zadaci Europske bankarske unije

Europska bankarska unija kao glavni zadatak ima rješavanje problema banaka i bankarskog sustava u Europskoj uniji, odnosno u eurozoni. Taj zadatak se ostvaruje aktivnim djelovanjem sljedeća tri stupa:

1. zajednički nadzor banaka,
2. zajedničko osiguranje depozita,
3. zajednički mehanizam za rješavanje problema banaka.

Svrha Europske bankarske unije je da se prekine začarani krug banaka i država koje su propast banaka financirale od javnog novca prikupljenog oporezivanjem novca građana. Države su na taj način povećale javni dug, a to je rezultiralo visokom (i prisilnom) štednjom građana kao poreznih obveznika. Osim toga, Europska bankarska unija ima zadatak da jača bankovni kapital i likvidnost, da uspostavi učinkovitiji pregled i nadzor i tome slično.

Ponukana i opečena posljedicama financijske krize 2008. godine, Europska unija se odlučila okrenuti stabilizaciji bankarskog sektora. Da bi uspjela u toj namjeri, mora provesti reformu, odnosno ostvariti korake / ciljeve prikazane na slici 1, koji su ujedno zadaci Europske bankarske unije.

Riječ je o sljedećim zadacima:

¹⁴ Kandžija, V., Host, A. (2001): op. cit., str. 1266.

1. Jači bankovni kapital i likvidnost,
2. Jedinstveni pravilnik, uključujući pravila o plaćanju,
3. Učinkoviti režim rješavanja kojim se štete deponenti,
4. Učinkovitiji pregled i nadzor,
5. Obustava doktrine „prevelik da bi propao“, engl. „*too big to fail*“,
6. Sigurnija i transparentnija financijska tržišta,
7. Manje oslanjanja na kreditne rejtinge,
8. Odgovaranje na rizike usporednog bankarskog sustava,
9. Sprječavanje i kažnjavanje zlouporabe tržišta.

Slika 1: Ključni dijelovi slagalice financijske reforme diljem Europske unije

Izvor: Europska komisija, (2014): Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju, na dan 01.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-294-hr.htm?locale=FR> [01.07.2017.]

Korake reforme koji su prikazani na slici su rezultat rada Europske komisije koja je dala velike napore u analizu i proučavanje uzroka prošle krize i pronalazak načina za smanjenje vjerojatnosti da se ona opet pojavi.

Zadatak bankarske unije je obnoviti financijsku stabilnost u europodručju. To ostvaruje putem već spomenutog jedinstvenog pravilnika, jedinstvenog supervizora (ESB) i putem jedinstvenog mehanizma rješavanja.¹⁵

- Jedinstveni pravilnik: ima nova pravila za bolju kapitalizaciju banaka i bolju kontrolu rizika,
- Jedinstveni supervizor: ESB izravno nadgleda +/- 130 važnih banaka, a nacionalni supervizori usko surađuju u okviru integriranog sustava
- Jedinstveni mehanizam rješavanja: ako ostala sredstva ne uspiju, jedinstveni odbor za rješavanje može odlučiti da se posrnule banke riješe s pomoću sredstava iz fonda koji financiraju banke.

Mehanizam rješavanja vlastitim sredstvima Europske bankarske unije prebacuje odgovornost za sanaciju banaka na privatne investitore i bankarski sektor.

3.1.1. Elementi Europske bankarske unije

Europsku bankarsku uniju čine dva elementa: jedinstveni nadzorni mehanizam (SSM) te jedinstveni sanacijski mehanizam (SRM). Jedinstveni nadzorni mehanizam je mehanizam namijenjen za cijelo europodručje, a odnosi se na nadzor svih banaka u tom području. Naglasak se stavlja na velike i stoga značajne banke. Jedinstveni sanacijski mehanizam je mehanizam također namijenjen za cijelo europodručje, ali se odnosi na sanaciju banaka, a cilj je da Europska bankarska unija sanaciju propadajućih banaka obavi na način koji je bezbolan za porezne obveznike i realno gospodarstvo.

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) je dio jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM-a). Nadzorno tijelo doprinosi boljem osiguranju depozita građana, a jedinstveni nadzorni mehanizam u tome ima ulogu operativnog koordinatora i centra za razvoj metodologije i procedura. Osiguranje depozita je jedno od važnijih pitanja kojima se Europska bankarska unija mora zabaviti, jer uz zaštitu javnog novca tj. gospodarskog stanja i

¹⁵ Europska komisija, (2014): op. cit.

stabilizaciju financijskog sustava eurozone, osiguranje novca deponenata i novca banaka u slučaju financijske krize.

SSM je uz SRM najvažniji element Europske bankarske unije jer se jedino na temelju aktivnosti i ovlasti koje oni imaju, mogu provesti svi zadaci bankarske unije, i ostvariti svi njezini ciljevi.

Jedinstveni sanacijski mehanizam (SRM) je drugi najvažniji element (stup) Europske bankarske unije, a njegova prvotna namjena je sanacija financijskih institucija (u prvom redu banaka). Tu je dakako riječ o bankama čije je preživljavanje upitno/rizično. Svrha SRM-a je osigurati sanaciju takvih banaka, i to uz najmanje moguće troškove za porezne obveznike i realno gospodarstvo, a ciljevi jedinstvenog sanacijskog mehanizma su sljedeći:¹⁶

- ojačati povjerenje u bankovni sektor,
- spriječiti navalu klijenata u banke i širenje problema,
- smanjiti negativnu povezanost između banaka i država,
- ukloniti rascjepkanost unutarnjeg tržišta u pogledu financijskih usluga.

Jedinstveni sanacijski mehanizam funkcionira na način da ESB obavještava jedinstveni sanacijski odbor o tome da je poslovanje neke banke rizično po pitanju opstanka. Predmet se ispituje (da li je potrebno napraviti sanaciju). Ako uvjeti nisu ispunjeni, banka se likvidira, a ako su ispunjeni tada sanacijski odbor usvaja program sanacije.¹⁷

¹⁶ Consillium, Jedinstveni sanacijski mehanizam, (2017): na dan 30.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <http://www.consillium.europa.eu/hr/policies/banking-union/single-resolution-mechanism/> [30.07.2017.]

¹⁷ Consillium, (2017): op. cit.

3.2. Ciljevi Europske bankarske unije

Pojednostavljeno, cilj Europske bankarske unije je da se osigura financijska stabilnost na području Europske unije, tj. kod svih zemalja članica Europske unije, a naročito da se provedu reforme u svezi država koje imaju istu valutu, te koje su međusobno vrlo ovisne, te u državama u kojima velike banke koncentriraju svoje visoko rizično poslovanje.

Europska bankarska unija to planira ostvariti tako što će se pobrinuti o otpornosti banaka u Europskom bankarskom sustavu, te banke učiniti sposobnim da samostalno upravljaju vlastitim rizikom, financijskom krizom i drugim problemima u svezi bankarskog poslovanja. Isto tako, cilj je i osiguravanje da se novac od građana (javni novac prikupljen putem poreza) ne koristi za sanaciju banaka, jer se na taj način narušava ekonomsko zdravlje zemlje. Nadalje, jedan od vrlo važnih ciljeva je povećanje stupnja centralizacije u bankarskom sustavu, te dublja i intenzivnija regulacija bankarskog poslovanja.

Ciljevi Europske bankarske unije se mogu objasniti kroz sljedeće četiri rubrike:

1. Začarani krug banaka i državnih financija,
2. Lakši postupak bankarskih zajmova za poduzeća i kućanstva,
3. Funkcioniranje mehanizma rješavanja vlastitim sredstvima u praksi,
4. Pravila o državnim potporama.

Europska bankarska unija ima za cilj osigurati čvršće banke otpornije na udare; propale banke rješavati ne koristeći novac poreznih obveznika; isticanje europskog mehanizma, a ne 'banke su europske za života, ali nacionalne u smrti'.¹⁸ Odnosno, Europa će se pobrinuti za sanaciju banaka kako bi sve banke u eurozoni bile regulirane, upravljane, i sanirane preko EU.

Visoka ovisnost poslovanja banke sa zemljom u kojoj ima svoje poslovnice je značajan problem, jer na taj način dolazi do rascjepkavanja tržišta. Kada su banke ograničene unutar nacionalnih granica i kada su ovisne o zemljama u kojima vode svoje poslovanje, dolazi do problema sa učinkovitošću kredita stanovništvu i do štete u gospodarstvu zemlje. Prema mehanizmu rješavanja, Europska bankarska unija ima cilj rješavanja tog problema tako da se

¹⁸ Europska komisija, (2014): op. cit.

poveća vjerodostojnost banaka, a da se smanji važnost financijskog stanja zemlje u kojoj banka vodi poslovanje.

Stoga je cilj Europske bankarske unije stvaranje sigurnijeg bankarskog sektora na području Europske unije. Cilj je osigurati da sve banke budu sigurnije, da se osigura intervencija supervizora te da se osiguraju mehanizmi za upravljanje krizom. Preciznije, to su tri cilja prikazana na sljedećoj slici.

Slika 2: Stvaranje sigurnog bankarskog sektora

Izvor: Europska komisija, Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju, na dan 01.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR) [01.07.2017.]

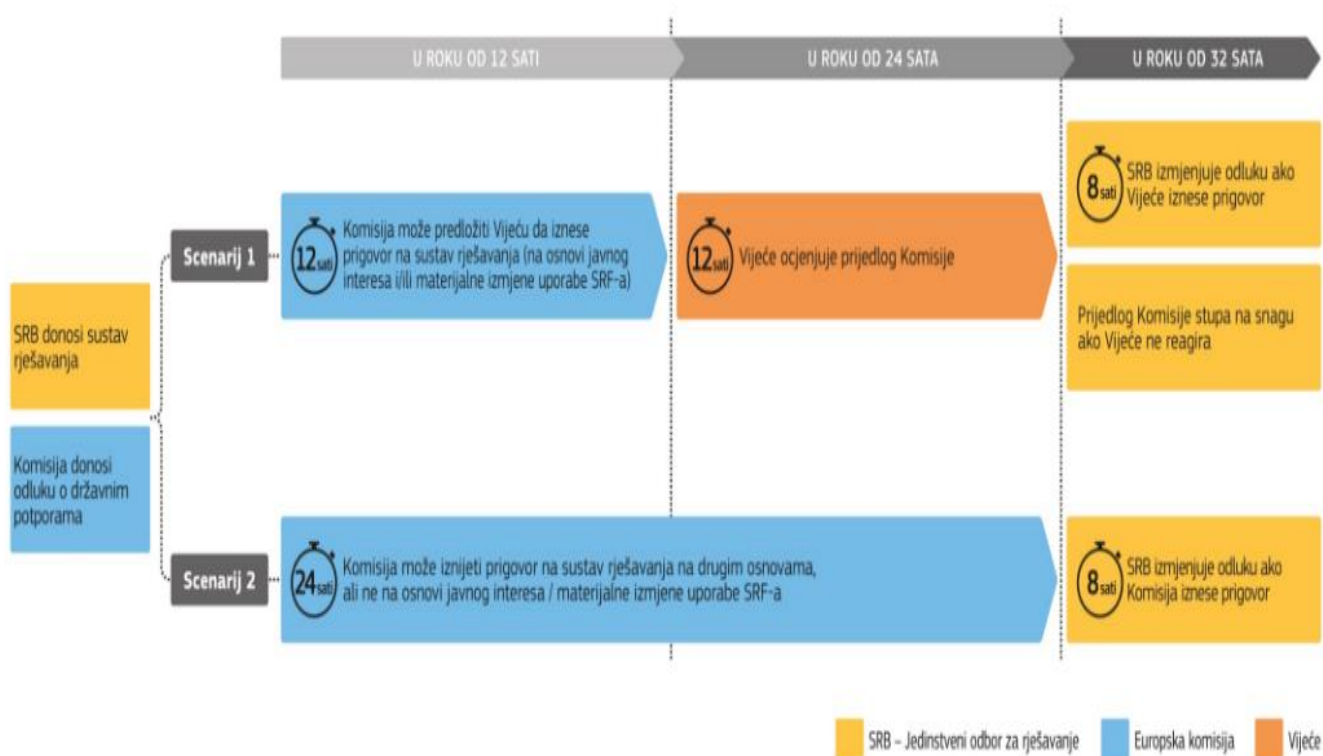
Sprječavanje krize se planira ostvariti putem sljedećih ciljeva:¹⁹

1. Jači, neovisni supervizor koji osigurava da banke primjenjuju pravila
2. Stroži bonitetni zahtjevi za otpornije banke
3. Pravovremeno planiranje za banke u kritičnoj situaciji.

¹⁹ Europska komisija, op. cit.

Rana intervencija se odnosi na pravovremene korektivne mjere u slučaju problema. Supervizori imaju ovlast za interveniranje ako neka banka postane kritična po pitanju financija. ESB je jedinstveni supervizor, i stoga nadzire ranu intervenciju, zajedno sa drugim tijelima za ranu intervenciju.

Upravljanje krizom u cilju zaštite deponenata i poreznih obveznika u slučaju nepopravljivog pogoršanja financijske situacije banke se prvenstveno odnosi na zaštitu poreznih obveznika. Direktiva o oporavku i rješavanju banaka osigurava zaštitu poreznih obveznika. To se postiže jedinstvenim mehanizmom rješavanja kojim se osigurava se centralizirana i učinkovita provedba tih pravila u bankarskoj uniji. Osigurava se mogućnost brzog donošenja kompliciranih odluka u slučaju rješavanja, osobito rješavanja prekogranične prirode, s obvezujućim učinkom za sve države članice u bankarskoj uniji.²⁰

Slika 3: Postupak rješavanja u Europskoj bankarskoj uniji

Izvor: Europska komisija, Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju, na dan 01.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR [01.07.2017.]

²⁰ Europska komisija, (2014): op. cit.

Slika 3. pokazuje način rješavanja problema banaka. Pokazuje dva scenarija: a) SRB (jedinstveni odbor za rješavanje) donosi sustav rješavanja, b) komisija donosi odluku o državnim potporama. U prvom scenariju komisija ima rok od 12 sati nakon donošenja sustava rješavanja da predloži Vijeću da iznese prigovor na sustav rješavanja – ako komisija smatra da je to potrebno. U roku od sljedećih 12 sati Vijeće mora ocijenit prijedlog komisije, a u sljedećih 8 sati (32 sata nakon donošenja sustava rješavanja) SRB (koji je donesao odluku o sustavu rješavanja) mora izmijeniti odluku ako je Vijeće izneslo prigovor, te prijedlog komisije stupa na snagu ako Vijeće ne reagira. Drugi scenarij se događa ako komisija donosi odluku o državnim potporama, tada komisija ima 24 sata za iznošenje prigovora na sustav rješavanja po drugim osnovama, ali nikako ne po osnovi javnog interesa.

Sve navedeno se može jednostavno prikazati sljedećom tablicom. (Tablica 2.)

Tablica 2: Ciljevi bankarske unije za europsko bankarstvo

Cilj je bankovne unije učiniti europsko bankarstvo:	
transparentnijim	dosljednom primjenom zajedničkih pravila i administrativnih standarda za nadzor, oporavak i sanaciju banaka
jedinstvenim	jednakim pristupom nacionalnim i prekograničnim bankarskim aktivnostima i odvajanjem financijskog zdravlja banaka od država u kojima se nalaze
sigurnijim	pravodobnom intervencijom u slučaju da se banka nađe u poteškoćama kako bi se spriječila njezina propast i, ako je potrebno, učinkovitom sanacijom banaka.

Izvor: Europska središnja banka, Bankovna unija, na dan 22.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.hr.html> [22.07.2017.]

Jednom riječju, cilj bankarske unije je stvaranje uvjeta za funkcionalno jedinstveno tržište te doprinos povećanju financijske stabilnosti eurozone.

4. MOTIVI OSNIVANJA EUROPSKE BANKARSKE UNIJE

Financijska kriza 2008. godine je indirektno utjecala na osnivanje Europske bankarske unije. Bolje rečeno, razlog za osnivanje Europske bankarske unije u prvom redu leži u tome što se uvidjela potreba za većom centralizacijom, regulacijom tj. nadzorom bankarskog sustava u Europi, kako bi se osigurala stabilnost i samim time veća sigurnost banaka u zemljama članicama Europske unije.

Kada se kaže da je kriza 2008. indirektno utjecala na formiranje Europske bankarske unije, želi se reći da unija nije nastala u vrijeme krize nego u vrijeme kada se vrhunac krize malo smirio i kada se napredak krize osjetio nešto manje. Financijska kriza je na osnivanje unije utjecala putem posljedica koje je kriza ostavila sa sobom.

Zbog velikih posljedica koje je ostavio cijeli svijet, a neke zemlje osjećaju i danas, uočena je potreba za sprječavanjem da ponovno bukne kriza takvih razmjera.

4.1. Financijska kriza kao motiv osnivanja Europske bankarske unije

Financijska kriza 2008. godine koja je započela u Americi je bila uzročnik (motiv) za daljnji razvoj situacije na regulativnoj razini, koja je dovela do osnivanja Europske bankarske unije. „Krajem 2008. godine financijska je kriza poprimila globalne razmjere i uzdrmala svjetsku ekonomiju. Neposredan pokretač krize bio je slom tržišta drugorazrednih hipoteka u SAD-u, no uzroci leže u doktrinarnim i pragmatičnim rješenjima koja su već duže vrijeme prevladavala na Zapadu. Intervencijama nacionalnih država, najprije u financijskom, uskoro i realnom sektoru, zaustavljen je daljnji pad gospodarske aktivnosti.“²¹

Iz navedenog su vidljivi glavni razlozi nastanka globalne krize spomenute godine, a osnivanje Europske bankarske unije je proizašlo kao preventivna mjera za buduće financijske krize. „U uvjetima suvremene globalizirane ekonomije praktički nema nacionalne ekonomije koja bi

²¹ Mlikotić, S. (2009): Globalna financijska kriza – uzroci, tijek i posljedice, Zagreb, str. 83.

bila imuna na eksterne poremećaje. Dugogodišnje odsustvo razvojne strategije i neodgovorno ponašanje nositelja izvršne vlasti, a potom i izostanak primjerene reakcije kada je kriza već nastupila, nacionalnu su ekonomiju učinili izrazito ranjivom u nastaloj kriznoj situaciji. Njene se posljedice po gospodarski napredak još uvijek ne mogu sa sigurnošću procjenjivati, kako na globalnoj, tako ni na nacionalnoj razini.²²

Zbog lošeg upravljanja financijskim i bankarskim tržištem na razini Amerike ali i Europe, došlo je do toga da su zemlje u trenutku nastupanja krize bile nespremljene da reagiraju na način koji bi gospodarstvo tih zemalja barem djelomično zaštitilo od posljedica te krize.

Velika financijska kriza 2008. godine je pokazala da je potrebno bolje regulirati sljedeće stavke:

- Bolja regulacija i nadzor bankarskih aktivnosti u zemljama Europske unije,
- Kreiranje stabilnog i jedinstvenog bankarskog sustava,
- Dublji i integriraniji pristup kako bi se osigurala centralizacija.

„Potreba za bankovnom unijom proizašla je iz financijske krize 2008. i iz krize državnog duga koja je uslijedila. Postalo je jasno da, posebno u monetarnim unijama kao što je europodručje, problemi čiji uzrok leži u bliskim vezama između bankarskog sektora i financija javnog sektora mogu lako prijeći nacionalne granice i prouzročiti financijske poteškoće u drugim državama EU-a.“²³

„Bankovna unija važan je korak prema istinskoj ekonomskoj i monetarnoj uniji. Ona omogućuje dosljednu primjenu pravila EU-a u vezi s bankama u državama sudionicama. Novi alati i postupci odlučivanja olakšavaju stvaranje jedinstvenog tržišta za banke, koje će biti transparentnije i sigurnije.“²⁴

Činjenica je da je do financijske krize došlo zbog nestabilnosti europskog tržišta, a nestabilnost je nastala uslijed lošeg upravljanja rizikom unutar bankarskog sektora u zemljama članicama Europske unije. Tu se pojavila reakcija na to saznanje da danas Europska bankarska

²² Mlikotić, S., (2009): op cit., str. 83.

²³ Europska središnja banka, Bankovna unija, (2014): na dan 01.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.hr.html> [01.07.2017.]

²⁴ Europska središnja banka, (2014): op. cit.

uniya nastoji napraviti bankarski sustav u Europi koji bi bio stabilan i jedinstven. Važnost takvog usmjeravanja rada Europske bankarske unije je u tome što nestabilnost bankarskog sektora vodi u probleme koji potom mogu dovesti do krize bankarskog sustava, odnosno mogu dovesti do financijske krize. Ipak, ako se osigura stabilnost bankarskog sustava, tada bi nadolazeća kriza koja svoj uzrok ima na nekom drugom tržištu a ne Europskom (npr. na Američkom), onda bi bankarski sustav na razini čitave Europske unije, bio manje zahvaćen – ili nimalo. Europska bankarska unija ima za cilj osiguravanje stabilne i jedinstvene ponude novca.

Kao što smo na prethodnim stranicama objasnili, jedan od problema prilikom upravljanja bankama (npr. u slučaju potrebne sanacije banke/banaka) je to što bi se javni novac (novac građana) koristio za sanaciju banaka. To je dovelo do financijskih problema u nacionalnom gospodarstvu, a taj je problem bio posebno izražen za vrijeme financijske krize 2008.

Tu je dakako riječ o začaranom krugu banaka i državnih institucija tj. financija, što je posebno značajan problem obzirom da je velika kriza 2008. za posljedicu imala i rast državnog duga. „Krizom državnog duga u europodručju naglašen je potencijalni začarani krug između banaka i državnog duga, a bankarskom unijom se planira pridoneti uklanjanju poveznice banaka i država.“²⁵ (Slika 4.)

Slika pokazuje funkcioniranje začaranog kruga banaka i državnih financija.

Česta je situacija da je bankama potrebna potpora velikih financijera, naročito u kriznim financijskim trenucima. Ukoliko bi takva banka posezala za pomoći (potporom) od nacionalne vlade, tada bi vlada imala slabiji fiskalni položaj. To bi dovelo do većih troškova refinanciranja te do većih prinosa na državni dug, koji je uvelike poznat po svojoj problematičnosti i posljedice koje ima po ekonomiju zemlje. Uslijed većih troškova refinanciranja i većih prinosa na državni dug dolazi do slabije bankovne bilance, a time se produbljuje već postojeća financijska kriza zbog čega banke imaju potrebu za još većom potporom nacionalne vlade.

²⁵ Europska komisija, (2014): op. cit.

Slika 4: Funkcioniranje začaranog kruga

Izvor: Europska komisija, (2014): Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju, na dan 01.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR) [01.07.2017.]

Zbog toga danas Europska bankarska unija rješava problem centralizacije kako bi se izbjegli problemi između države i banke. Da bi se to moglo ostvariti, potrebno je uspostaviti visoku razinu centralizacije, kontrole i nadzora te regulacije poslovanja banaka i drugih financijskih institucija, te financijskog sustava u svim tim zemljama.

Propast velikih i značajnih banaka je još jedan od vrlo važnih načina na koji financijske krize mogu nastati, uslijed uzrokovanja poremećaja na financijskom tržištu. Kako je to jedan od češćih uzroka financijskih kriza, uočena je i potreba da se pojača regulacija kod velikih banaka koje imaju visok stupanj rizika, te kod zemalja u kojima te rizične banke koncentriraju svoje poslovanje.

Uspostavljanje regulacije i nadzora bankarskog sustava na jedinstvenoj razini Europske unije, je mnogo bolje rješenje nego decentralizacija bankarskog sustava, gdje središnje banke i država upravljaju bankarskim sustavom na nacionalnoj razini. Europska bankarska unija

uspostavlja visoke kriterije nadzora te stvara jedinstveno i stabilno bankarsko i financijsko okruženje u Europi. Europska bankarska unija stvara stabilniji financijski sustav, naročito u zemljama sa istom valutom, stvara dublji pristup problemu banaka, sa ciljem visoke centralizacije i jednakih pravila za sve zemlje članice Europske unije.

„Europska unija nastoji ojačati makroekonomske prilike (fiskalna i monetarna unija). Stoga su u lipnju 2012. šefovi država i vlada odlučili osnovati bankarsku uniju kojom se dovršava ekonomska i monetarna unija i omogućuje centralizirana primjena pravila u cijelom EU-u za banke u europodručju (i u državama članicama koje nisu u europodručju, a žele se pridružiti).“²⁶

²⁶ Europska komisija, (2014): op. cit.

5. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR OSNIVANJA

Na razini Europske unije je došlo do formiranja novog institucionalnog okvira za razvoj bankarskog sustava. „Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) je uslijed previranja u bankarskom sustavu preuzelo na sebe implementaciju jedinstvenih europskih pravila u bankarstvu. Glavna žarišta koja je EBA preuzela na sebe su Okvir za kapitalne zahtjeve (CRD IV/CRR), Direktiva o oporavku i preustroju banaka (BRRD) te revizija Direktive o sustavima osiguranja depozita (DGSD). Drugi bitni korak je zajednički sporazum američkih i europskih banaka u vidu nadogradnje Basela I i Basela II.“²⁷

Pravni i institucionalni okvir osnivanja Europske bankarske unije je novi regulatorni okvir sa zajedničkim pravilima za banke u zemljama članicama Europske unije. Zajednička pravila su napravljena sa svrhom da se spriječi eventualna bankarska kriza u budućnosti, te se usklađivanjem pravila u eurozoni i osiguravanjem da se sve banke pridržavaju tih pravila nastoji postići jedinstvenost bankarskog tržišta. Ako se neka banka u eurozoni ipak nađe u financijskim problemima, iako se pridržavala zadanih pravila, tada se primjenjuje Direktiva o oporavku i rješavanju banaka te se odlučuje o likvidaciji ili nekom drugom obliku rješavanja problema te banke.

Osim navedenog, tu je i Direktiva o sustavu osiguranja štednih uloga koju su zemlje članice također dužne poštivati, tj. pridržavati se njezinih pravila i odredbi. Direktiva o sustavu osiguranja štednih uloga propisuje sto tisuća eura štednih uloga po banci (u svakom trenutku diljem eurozone). Direktiva o oporavku i rješavanju banaka propisuje da građani i manje pravne (poslovne) osobe sa depozitima većima od sto tisuća eura mogu imati povlašteni položaj deponenata.

Direktiva i Uredba o kapitalnim zahtjevima pruža najvažniji pravni okvir osnivanju Europske bankarske unije. Osim spomenute Direktive i Uredbe, izrazito važan pravni okvir osnivanju je i Ugovor o funkcioniranju Europske unije (UFEU)²⁸, preciznije čl. 114. te čl. 127. st. 6.

²⁷ Dražić, T. (2016): Utjecaj novog regulatornog okvira na podršku bankarskog sektora u razvoju Hrvatskog gospodarstva, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, str. 20.

²⁸ Eur-Lex, (2016): Ugovor o funkcioniranju Europske unije, 2016/C 202/01, na dan 11.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A12016ME%2FTXT> [11.07.2017.]

Direktiva i Uredba o kapitalnim zahtjevima se u Objavi izravno dotiče i pitanja učinkovitosti Basel I i Basel II sporazuma, te iznosi razloge zašto je Basel III uspješniji od prethodna dva sporazuma. Propisuje da je cilj Basela III banke učiniti snažnijima, ili preciznije ostvariti zdraviji kapita, bolju likvidnost i tome slično. Ugovor o funkcioniranju Europske unije je vrlo važan za osnivanje EBU, među ostalom zato što se Ugovorom uređuje funkcioniranje Unije te se utvrđuju područja, razgraničenje i aranžmani za izvršavanje njezinih nadležnosti. Čl. 1. st. 2 UFEU navodi da su ovaj Ugovor i Ugovor o Europskoj uniji Ugovori na kojima se temelji Europska Unija. Ugovorom se propisuje i to da Europska Unija ima nadležnost u sljedećim područjima:²⁹

- carinskoj uniji;
- utvrđivanju pravila o tržišnom natjecanju potrebnih za funkcioniranje unutarnjeg tržišta;
- monetarnoj politici za države članice čija je valuta euro;
- očuvanju morskih bioloških resursa u okviru zajedničke ribarstvene politike;
- zajedničkoj trgovinskoj politici.

Popis ovih nadležnosti je bitan jer bez nadležnosti u tim područjima Europska unija ne bi mogla osnovati Europsku bankarsku uniju. Za Europsku bankarsku uniju možda i najveću važnost ima članak 114. u kojem se propisuje da „ako neka država članica, nakon što su Europski parlament i Vijeće, Vijeće ili Komisija usvojili neku mjeru za usklađivanje, smatra potrebnim uvesti nacionalne odredbe koje se temelje na novim znanstvenim dokazima u vezi sa zaštitom okoliša ili radnom okolinom zbog problema specifičnog za tu državu članicu koji se pojavio nakon usvajanja mjere za usklađivanje, ona o predviđenim odredbama i o razlozima za njihovo uvođenje obavješćuje Komisiju.“³⁰

Ovo u suštini znači da zemlje u trenutku ulaska u Europsku uniju prihvaćaju komisiju i druga tijela kao nadležna, a samim time prihvaćaju i poštivanje svih zakonskih odnosno pravnih akata te administrativno i drugo usklađivanje sa pravilima Europske unije. Nepoštivanje propisa Unije koji nalažu zemljama članicama usklađivanje npr. bankarskog sustava i

²⁹ Op. cit., Čl. 3. st. 1.

³⁰ Op. cit., Čl. 114. st. 5.

nacionalnih središnjih banki sa pravilima Unije, može završiti i izbacivanjem zemlje iz Europske unije.

Čl. 127. st. 6. istog Ugovora navodi da „Vijeće, uredbama, u skladu s posebnim zakonodavnim postupkom, može jednoglasno, nakon savjetovanja s Europskim parlamentom i Europskom središnjom bankom, dodijeliti Europskoj središnjoj banci određene zadatke koji se odnose na politike o bonitetnom nadzoru nad kreditnim i drugim financijskim institucijama, s iznimkom osiguravajućih poduzeća.“³¹ To znači da Vijeće Europske unije preko ESB-a utječe na nacionalne središnje banke, tj. na Europski sustav središnjih banaka.

Osim okvira za kapitalne zahtjeve tu je Direktiva o oporavku i preustroju banaka (BRRD) te revizija Direktive o sustavima osiguranja depozita (DGSD).

„Direktiva o oporavku i preustroju banaka (BRRD), uvodi okvir za upravljanje krizama u cijeloj Uniji i daje nacionalnim vlastima zajedničke ovlasti i instrumente za sprečavanje kriza banaka i rješavanje svih financijskih institucija redovitim putem u slučaju sloma. BRRD predlaže nacrt standarda“³²:

- planiranje oporavka i rješavanje (uključujući pitanja proporcionalnosti u tim područjima),
ocjenjivanje mogućnosti sanacije i mjera za prevladavanje prepreka sanaciji,
- okidače za rane intervencije i sanacije,
- unutargrupnu financijsku podršku,
- uvjete za uporabu alata za sanacije,
- definiranje *bail-in* mehanizama i minimalnih uvjeta za prihvatljive obveze,
- vrednovanja koja služe kao osnova za korištenje alata,
- razmjene obavijesti i informacija i
- funkcioniranje kolegijima pronalaska rješenja.

³¹ Op. cit., Čl. 127 st. 6.

³² EBA, (2014): Program rada EBA-e 2015, na dan 01.08.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: https://www.eba.europa.eu/documents/10180/947928/EBA_2014_01050000_HR_TRA.pdf/f4e8f1c7-61d3-4756-8adb-f8016f9bf244 [01.08.2017.]

6. OČEKIVANI UČINCI

Prema glavnim elementima (ili takozvanim "stupovima") Europske bankarske unije, te zadacima i ciljevima, je vidljivo da se od Europske bankarske unije očekuje da će uspjeti u svojoj svrsi, a to je stabilizacija bankarskog tržišta i osiguravanje da ne dođe do bankarske krize, tj. da ako i dođe do krize da se smanje njezine posljedice za gospodarstvo.

Europska bankarska unija nadgleda oko 6000 banaka u eurozoni i brine o sanaciji rizičnih banaka. Nakon financijske krize 2008. godine je Europska unija postrožila regulaciju i počela intenzivnije regulirati gotovo sve dijelove bankarskog sustava. Danas postoje mišljenja stručnjaka da trenutna razina regulacije još uvijek nije na razini na kojoj bi trebala biti da bi se osiguralo pravovremeno reagiranje ako bi došlo do bankarske krize.

Očekuje se još stroža regulacija bankarskog sustava. Smatra se da rješavanje slučajeva propadanja banaka također još uvijek nije učinkovito koliko bi trebalo biti. Zbog toga se planira dodatno poboljšanje jedinstvenog mehanizma rješavanja, te aktivnije djelovanje jedinstvenog fonda za rješavanje.

Kao glavne učinke koji se očekuju nakon osnivanja Europske bankarske unije se može navesti sve ono što će se ostvariti nakon što se ispune glavni ciljevi Europske bankarske unije. Dakle očekuje se da će se značajno smanjiti slučajevi da je potrebno hitno spašavanje novca poreznih obveznika, jer će se to već u samom početku spriječiti. Budući da će Europska bankarska unija analizirati i pratiti ključne banke u eurozoni, očekuje se manji rizik za realno gospodarstvo, javno zaduživanje, tj. manji rizik za pokrivanje gubitaka novcem poreznika.

Očekuje se da će rezultati pokazati da je ostvarenje ciljeva bankarske unije doprineslo razvoju gospodarstva u svim zemljama članicama Europske unije. Očekuje se da će stabilizacija financijskog tržišta, stabilizacija eura i uvođenje eura u zemlje članice koje do sada nisu prihvatile euro kao svoju valutu i/ili su u postupku prilagodbe za uvođenje eura, pomoći u stvaranju povoljnije klime za investicije, proizvodnju, stvaranje radnih mjesta i u suštini gospodarski oporavak od posljednje financijske krize.

7. POLOŽAJ HRVATSKE

Obzirom da se Europski sustav središnjih banaka sastoji od nacionalnih središnjih banaka zemalja članica Europske unije, prilikom ulaska zemlje u Europsku uniju, njezina središnja banka postaje dijelom Europskog sustava središnjih banaka. U Hrvatskoj je riječ o Hrvatskoj narodnoj banci (HNB) koja je također postala dijelom ESSB, te samim time prihvatila sva pravila, obveze i odgovornosti koje nalažu pravni okviri Europskog bankarskog sustava u EU.

HNB izvršava aktivnosti koje mora izvršiti s obzirom na ESSB koji joj je nadležan, a guverner Hrvatske narodne banke je član ranije spomenutog Općeg vijeća Europske središnje banke. Stručnjaci HNB-a sudjeluju u radu odbora, pododbora i radnih skupina ESSB-a.

U vrijeme financijske krize 2008. godine Hrvatska je podigla jamčene depozite sa tadašnjih 100 000 kuna na 400 000 kn i time je osigurala stabilnost banaka. Krajem godine je donesla desetak antirecesijskih mjera. Sljedeće godine je došlo do značajnog pada BDP-a, što se ranije nije predviđalo – iako stručnjaci danas smatraju da se to vrlo lako moglo predvidjeti i da su mnoge mjere koje je tadašnja vlada donesla bile pogrešne. Ipak se mora reći da je Hrvatska 2009. godine imala ideju o kretanju u restrukturiranje javnog sektora i ovladavanje javnom potrošnjom, ali to ipak nije učinjeno.

„Uz tranziciju, ratna razaranja i kriminalno provedenu privatizaciju, pogrešno koncipirana ekonomska politika (usmjerena na stabilnost cijena i tečaja umjesto na razvoj) koja se u bitnome nije mijenjala od osamostaljenja, pa i ranije, pokazuje se kao glavni uzrok velike pogođenosti Hrvatske krizom.“³³ Smatra se da se financijska kriza reorganizacijom politike i gospodarskog razvoja mogla ublažiti i da je bilo moguće puno ranije izlaženje iz krize.

Osnivanje Europske bankarske unije, provođenje njezine politike i ostvarivanje ciljeva će svim zemljama članicama Europske unije donesti stabilniji financijski sustav i zdravije gospodarstvo. Intervencijom bankarske unije će se pomoći zemljama članicama u upravljanju bankarskim sustavom, a to znači stabilizaciju bankarstva u Hrvatskoj.

³³ Mlikotić, S. (2009): op. cit., str. 91.

Predviđa se da će rad bankarske unije u Hrvatskoj dovesti do sljedećih rezultata:³⁴

- kapitalna adekvatnost na razini bankarskog sustava će narasti za 0,5 bodova,
- primjena samih mjera će prikazati bolju sliku solventnosti banaka
- povećat će se višak kapitala u hrvatskim bankama,
- osnovni kapital će 2019. godine biti na 6% - 8,5% (sa uključenim zaštitnim slojem kapitala),
- kapital hrvatskih banaka će biti rjeđi nego što je to bio do sada, ali će se mnogo brže kretati kroz bankarski sustav, odnosno između banaka, ali i između zemalja.

Obzirom da je jedan od glavnih ciljeva Europske bankarske unije osiguravanje stabilizacije, to znači da kao posljedica bude i bolji gospodarski razvoj. Kako se smatra da je jedan od većih razloga za toliko jako zahvaćanje Hrvatske krizom i teški proces oporavka, baš u tome što je Hrvatska bila nerazvijena zemlja, smatra se da će ostvarenje ciljeva Europske bankarske unije doprinesti i stabilnosti Hrvatske.

³⁴ Dražić, T. (2016): Utjecaj novog regulatornog okvira na podršku bankarskog sektora u razvoju Hrvatskog gospodarstva, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, str. 42.

8. ZAKLJUČAK

Europska bankarska unija je nastala kao odgovor na probleme koji su nastali zbog financijske krize 2008. godine. Iako je ta posljednja kriza započela u SAD-u, ona se proširila na ostatak svijeta i zahvatila gotovo svaku zemlju na globalnoj razini. U vrijeme kada je ta financijska kriza imala svoj razvoj, pa sve do kratkog vremena nakon buktanja te krize, ni Amerika ni Europa (niti drugi dijelovi svijeta) nisu bile spremne na brzo reagiranje na krizu.

Pod utjecajem posljedica spomenute krize, Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) je na sebe preuzelo Okvir za kapitalne zahtjeve (CRD IV/CRR), Direktivu o oporavku i preustroju banaka (BRRD) te reviziju Direktive o sustavima osiguranja depozita (DGSD), i time je na sebe preuzelo implementaciju europskih pravila u bankarstvu.

Europska bankarska unija je osnovana kako bi se izvršilo stabiliziranje financijskog sustava, ili preciznije rečeno, kako bi se bankarski sustav stabilizirao. Bankarska unija to provodi snažnijom regulacijom bankarskog sustava i jačim nadzorom njihovog poslovanja, kojeg obavlja Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA). Europska bankarska unija navedeno provodi suradnjom sa Europskom središnjom bankom (ESB) i Europskim sustavom središnjih banaka (ESSB). Zajednički cilj im je osnaživanje gospodarstva u svim zemljama članicama EU, te sanacija kritičnih banaka.

Zadaci Europske bankarske unije su: zajednički nadzor banaka, zajedničko osiguranje depozita, i zajednički mehanizam za rješavanje problema banaka. Bankarsku uniju čine dva glavna stupa: jedinstveni nadzorni mehanizam i jedinstveni sanacijski mehanizam. Nadzorni mehanizam se odnosi na sve značajne banke u europodručju, a nacionalne središnje banke vrše nadzor nad drugim bankama u svojoj zemlji. Sanacijski mehanizam se odnosi na sanaciju banaka, a cilj je sanaciju obaviti tako da se ne terete porezni obveznici. Europska bankarska unija problem bankarskog sustava rješava na način da se fokusira na sprječavanje krize, ranu intervenciju i upravljanje krizom.

Kada je riječ o Hrvatskoj, analitičari i ekonomski stručnjaci su na temelju mnogobrojnih istraživanja došli do zaključka da su tokom krize donesene pogrešne mjere za ublažavanje krize, te da su reakcije države bile pogrešne. Glavni zaključak je da je Hrvatska bila

nespremna za takvu financijsku krizu. Kako je Hrvatska zemlja u razvoju, gospodarstvo također nije bilo razvijeno, a danas iako se osjeća oporavak od krize 2008. godine, zna se da su posljedice bile velike. Europska bankarska unija ima planove da se protiv krize bori na način da pomogne zemljama članicama Europske unije da se počnu gospodarski razvijati. Osim toga, nastoji se cijeli bankarski sustav u Europskoj uniji stabilizirati i učiniti otpornijim na financijske turbulencije. To znači da ostvarenje ciljeva bankarske unije Hrvatskoj donosi veći gospodarski razvoj i manju vjerojatnost od ponovnog ulaska u financijsku krizu.

SAŽETAK

Europska bankarska unija je osnovana kao odgovor na financijsku krizu koja je 2008. godine nastala u SAD-u na tržištu nekretnina, a proširila se na ostatak svijeta. Ona je osnovana 2014. godine zbog potrebe za boljom regulacijom bankarskog sustava. Smatra se da bolja regulacija bankarskog sustava može doprinesti prevenciji od ponovnog nastanka bankarske krize. Cilj Europske bankarske unije je prvenstveno veći nadzor bankarskog sustava u Europi, bolje upravljanje sanacijom banaka i zaštita javnog novca. Bankarska unija djeluje zajedno sa ESB-om i ESSB-om. EBA obavlja funkciju nadzora u bankarstvu te provedba pravila za regulaciju nadzor, a cilj je stvoriti učinkovito, transparentno i stabilno jedinstveno tržište bankarskih proizvoda u EU-u. Europska bankarska unija jedino uz pravilan nadzor uspijeva ostvariti svoje ciljeve.

Ključne riječi: Europska bankarska unija, financijska kriza, bankarstvo, EU

ABSTRACT

The European Banking Union is established as a response to the financial crisis, which happened in 2008 in the United States in the real estate market, and has spread to the rest of the world. It was found in 2014 because of the need for better regulation of the banking system. It is considered that better regulation of the banking system can help the prevention of the occurrence of the banking crisis. The aim of the European Banking Union is primarily a greater oversight of the banking system in Europe, to help manage the repair of banks and protection of public money. Banking Union acts together with the ECB and the ESCB. EBA performs the function of supervision in the banking sector and the implementation of rules for the regulation of surveillance, and the goal is to create an efficient, transparent and stable market for banking products in the EU. The European Banking Union only with proper supervision manages to achieve his goals.

Keywords: European Union, banking, financial crisis, banking, the EU

LITERATURA

Stručni članci:

1. Bosiljevac, A. (2015): Monetarna politika središnje Europske banke, Veleučilište u Karlovcu, Specijalistički diplomski stručni studij poslovnog upravljanja
2. Dražić, T. (2016): Utjecaj novog regulatornog okvira na podršku bankarskog sektora u razvoju Hrvatskog gospodarstva, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split
3. Ilić, M. (2013): Razvoj globalne financijske krize i utjecaj na promjene u financijskom sustavu i gospodarstvu, *Oeconomica Jadertina* 1, str. 88-103.
4. Kandžija, V., Host, A. (2001): Europski monetarni sustav, *Ekonomski pregled*, 51 (11/12), str. 1263-1282.
5. Mlikotić, S. (2009): Globalna financijska kriza – uzroci, tijek i posljedice, Zagreb, str. 83-94.

Internet izvori:

6. Consilium, (2017): Jedinstveni sanacijski mehanizam, na dan 30.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <http://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/single-resolution-mechanism/> [30.07.2017.]
7. EBA (European Banking Authority), na dan 11.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: http://www.eba.europa.eu/languages/home_hr [11.07.2017.]
8. EBA, (2015): Program rada EBA-e 2015, na dan 01.08.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: https://www.eba.europa.eu/documents/10180/947928/EBA_2014_01050000_HR_TRA.pdf/f4e8f1c7-61d3-4756-8adb-f8016f9bf244 [01.08.2017.]
9. ESB, (2017): Glavna zadaća ESB-a, na dan 11.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/ecb-mission/html/index.hr.html> [11.07.2017.]
10. Europska komisija, (2014): Bankarska unija: obnova financijske stabilnosti u europodručju, na dan 01.07.2017. godine, [Internet], raspoloživo na: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR) [01.07.2017.]

11. Europska središnja banka, (2017): Bankovna unija, na dan 01.07.2017., [Internet], raspoloživo na: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.hr.html> [01.07.2017.]
12. Europska unija, (2017): Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA), na dan 18.07.2017., [Internet], raspoloživo na: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eba_hr [18.07.2017.]
13. Eur-Lex, (2016): Ugovor o funkcioniranju Europske unije, 2016/C 202/01, na dan 11.07.2017., [Internet], raspoloživo na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A12016ME%2FTXT> [11.07.2017.]
14. HSB, ESB, ESSB i Eurosustav, na dan 28.07.2017., [Internet], raspoloživo na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.hr.html> [28.07.2017.]

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika

Slika 1: Ključni dijelovi slagalice financijske reforme diljem Europske unije	12
Slika 2: Stvaranje sigurnog bankarskog sektora.....	16
Slika 3: Postupak rješavanja u Europskoj bankarskoj uniji.....	17
Slika 4: Funkcioniranje začaranog kruga	22

Popis tablica

Tablica 1: Europska središnja banka, tijela nadležna za odlučivanje.....	8
Tablica 2: Ciljevi bankarske unije za europsko bankarstvo	18